

ТЕМА 1. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ

План

1. Необхідність, цілі та види регулювання банківської діяльності.
2. Базельський Комітет з питань банківського нагляду та основні принципи регулювання банківської діяльності.
3. Організаційна побудова системи банківського нагляду.
4. Сучасна структура банківського нагляду НБУ.

РОЛЬ БАНКІВ МОЖЕ БУТИ ЗВЕДЕНА ДО НАСТУПНИХ ПОЛОЖЕНЬ:

- найбільш значні акумулятори грошових коштів у суспільстві;
- важливе джерело фінансування економіки;
- розрахункові центри;
- емітенти кредитних платіжних засобів (вплив на масу грошей в обігу та їх стійкість).

ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ НЕОБХІДНІСТЬ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

- Важливі функції банків
- Ризиковість банківської діяльності
- Захист інтересів вкладників
- Забезпечення конкурентного середовища
- Міжнародний характер банківської діяльності
- Глобалізація та інтеграція фінансових ринків
- Системний ризик
- Тенденції до концентрації банківського капіталу (створення міжнародних банківських груп)

БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД

- У широкому розумінні банківський нагляд можливо визначити, як регулятивну систему економічних і правових заходів, які здійснюють органи державної влади (або їх уповноважений представник, як правило, центральний банк) для забезпечення стабільності, безпеки та ефективності банківського сектора шляхом обмеження ризиків банківської діяльності, а також створення резервів, достатніх для компенсації вкладникам можливих втрат.

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

- регулювання допуску банків на ринки;
- інформування громадськості щодо загальних показників діяльності банків;
- саморегулювання за допомогою внутрішнього та зовнішнього аудиту;
- перевірка центральним банком або іншим уповноваженим органом;
- система заходів впливу;
- система страхування (гарантування) депозитів.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАГЛЯДУ:

- забезпечення стабільності та надійності банківської системи з метою сприяння економічному розвитку;
- захист інтересів вкладників, що розміщують свої кошти в банках, від неефективного управління банками і від шахрайства;
- створення конкурентного середовища в банківському секторі;
- забезпечення відкритості політики і діяльності банківського сектору в цілому і кожного банку окремо.
- підтримання необхідного рівня стандартизації і професіоналізму в банківському секторі.

ОСНОВНІ ФОРМИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ:

- вступний контроль (державна реєстрація та ліцензування);
- попередній контроль (безвиїзний нагляд та аудит);
- поточний контроль (інспекційні перевірки).

БАЗЕЛЬСЬКИЙ КОМІТЕТ З ПИТАНЬ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

- Базельський комітет з банківського регулювання та нагляду діє з 1974 року при Банку міжнародних розрахунків (БМР).
- Базельський комітет працює над забезпеченням міжнародного зближення систем банківського регулювання і раніше включав в себе країни Групи Десяти - Бельгію, Канаду, Францію, Німеччину, Італію, Японію, Нідерланди, Швецію, Швейцарію, Англію, США і Люксембург.

СУЧАСНИЙ СКЛАД БАЗЕЛЬСЬКОГО КОМІТЕТУ

- До складу Базельського комітету з банківського нагляду входять представники керівництва установ банківського нагляду та центральних банків Аргентини, Австралії, Бельгії, Бразилії, Канади, Китаю, Франції, Німеччини, Гонконгу, Індії, Індонезії, Італії, Японії, Кореї, Люксембургу, Мексики, Нідерландів, Росії, Саудівської Аравії, Сінгапуру, Південної Африки, Іспанії, Швеції, Швейцарії, Туреччини, Великобританії та США.

У РОЗВИТКУ БАЗЕЛЬСЬКОГО КОМІТЕТУ УМОВНО МОЖНА ВИЗНАЧИТИ ТРИ ЕТАПИ:

- На *першому* етапі - створювалась система обміну інформацією, тому що розуміння тенденцій розвитку банківського ринку та підходів до його регулювання в інших країнах допомагає членам Комітету адекватно реагувати на нові тенденції розвитку ринку банківських послуг в своїх державах.
- На *другому* етапі здійснювалась робота по розробці "найбільш оптимальних методів нагляду". Відповідні методи нагляду були рекомендовані не тільки для країн-членів, але і для органів нагляду країн світу.
- *Третій* етап роботи Комітету полягає у встановленні обов'язкових мінімальних нормативів. Прикладом такої діяльності може слугувати так звана Угода про капітал, яка розроблена в липні 1988 року.

ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ БАЗЕЛЬСЬКОГО КОМІТЕТУ

- Базель 1 (Basel Capital Accord) та доповнення 1988 р. та 1996 р.
- Основні принципи ефективного банківського нагляду 1997 р. та 1999 р.
- Угода Базель 2 (Basel- II Capital Accord) 2004 р.
- Переглянуто Основні принципи 2006 р.
- Угода Базель 3 (Basel- III Capital Accord) 2010 р.-
2019 р.
- Угода Базель 4 (Basel- IV Capital Accord) 2014 р.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

- Група з розробки Основних принципів складається з членів Комітету та Базельської консультативної групи у складі представників країн, що входять до Комітету, і тих, що не входять до нього, а також регіональних груп органів банківського нагляду, МВФ, Світового банку та Ради з ісламських фінансових послуг.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ (БАЗЕЛЬСЬКІ ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ)

- ▣ *Принцип 1. Обов'язки, цілі та повноваження*
- ▣ *Принцип 2. Незалежність, підзвітність, ресурси та правовий захист органів нагляду*
- ▣ *Принцип 3. Співпраця та спільна робота*
- ▣ *Принцип 4. Дозволені види діяльності*
- ▣ *Принцип 5. Критерії ліцензування*
- ▣ *Принцип 6. Передача істотної власності*
- ▣ *Принцип 7. Великі придбання (поглинання)*
- ▣ *Принцип 8. Наглядовий підхід*
- ▣ *Принцип 9. Методи та інструменти нагляду*

- ▣ *Принцип 10. Наглядова звітність*
- ▣ *Принцип 11. Повноваження органу нагляду щодо застосування санкцій та заходів впливу*
- ▣ *Принцип 12. Консолідований нагляд*
- ▣ *Принцип 13. Відносини між органами нагляду країни походження та країни перебування*
- ▣ *Принцип 14. Корпоративне управління*
- ▣ *Принцип 15. Процес управління ризиками*
- ▣ *Принцип 16. Адекватність капіталу*
- ▣ *Принцип 17. Кредитний ризик*
- ▣ *Принцип 18. Проблемні активи та резерви*
- ▣ *Принцип 19. Ризик концентрації та ліміти максимального ризику*

- ▣ *Принцип 20. Операції з пов'язаними особами*
- ▣ *Принцип 21. Ризик країни та ризик обмеження переказу коштів (трансфертний ризик)*
- ▣ *Принцип 22. Ринковий ризик*
- ▣ *Принцип 23. Ризик відсоткової ставки у банківському портфелі*
- ▣ *Принцип 24. Ризик ліквідності*
- ▣ *Принцип 25. Операційний ризик*
- ▣ *Принцип 26. Внутрішній контроль та аудит*
- ▣ *Принцип 27. Фінансова звітність та зовнішній аудит*
- ▣ *Принцип 28. Розкриття інформації та прозорість*
- ▣ *Принцип 29. Зловживання фінансовими послугами*

ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО НАГЛЯДУ БАЗЕЛЬСЬКОГО КОМІТЕТУ

- повноваження, обов'язки і функції нагляду -
принципи 1-13
- пруденційні положення та вимоги - принципи
14 - 29

ПЕРЕДУМОВАМИ ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕГУЛЯТИВНОЇ СИСТЕМИ Є:

- незалежність контрольного органу у виконанні поставлених перед ним завдань;
- можливість отримання ним необхідної інформації;
- директивність (дієвість) здійснюваних ним заходів по відношенню до суб'єкта, що підлягає контролю;
- запровадження системи економічних санкцій за порушення норм і правил банківської діяльності, встановлених чинним законодавством.

ПРОЦЕС ОБ'ЄДНАННЯ НАГЛЯДОВИХ ОРГАНІВ МАЄ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ:

Переваги:

- можливість вести нагляд за фінансовими корпораціями;
- забезпечення конкурентної нейтральності;
- наявність регуляторної гнучкості;
- підвищення ефективності та посилення відповідальності нагляду.

Недоліки:

- наявність дисбалансу між різними цілями регулювання;
- створення регуляторної монополії з можливими бюрократичними властивостями;
- моральний ризик щодо однакового рівня державного захисту коштів.

МОЖЛИВО ВИДІЛИТИ ТРИ ОСНОВНІ МОДЕЛІ НАГЛЯДОВИХ СИСТЕМ:

- 1 - **секторна модель** (відповідно до якої кожний сектор (банківський, страховий, інвестиційний) наглядається окремим органом. За останні роки близько 13 країн відійшли від цієї моделі. Але у 5 країнах-членах ЄС (Греції, Іспанії, Кіпру, Литві та Словенії) така модель ще залишається. Окремі елементи цієї моделі використовуються у Фінляндії та Люксембургу.
- 2 - **модель «двох вершин»** відповідно до якої два різні органи займаються пруденційним наглядом та регулюванням бізнесу. Така модель у чистому вигляді функціонує в Нідерландах. Елементи такої моделі представлені у структурі нагляду Італії, Франції та Португалії.
- 3 - **модель одного органу**, у якому зосереджені всі наглядові функції та об'єднані пруденційний нагляд та захист інвесторів. Така модель широко прийнята новими членами ЄС зі створенням нового органу нагляду, відокремленого від центрального банку (Естонія, Латвія, Угорщина, Мальта) або з передаванням всіх функцій нагляду за фінансовим ринком до центрального банку (Чехія, Словаччина).

СТРУКТУРА СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ НБУ

- Голова НБУ
- Заступник Голови НБУ
- Департамент банківського нагляду
- Департамент інспекційних перевірок банків
- Департамент фінансового моніторингу
- Департамент реєстраційних питань та ліцензування
- Департамент методології
- Управління моніторингу пов'язаних з банками осіб

ФУНКЦІЇ ДЕПАРТАМЕНТУ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

- здійснення безвиїзного банківського нагляду за банками України та філіями іноземних банків в Україні (далі - Банки) з метою недопущення погіршення їх фінансового стану та зменшення наявних ризиків, забезпечення стабільної діяльності та захисту інтересів вкладників та кредиторів Банків;
- здійснення моніторингу діяльності банківських груп;

- оперативне реагування на факти порушення Банками банківського законодавства, вимог нормативно-правових актів НБУ, здійснення ризикової діяльності та застосування до Банків адекватних заходів впливу відповідно до законодавства України;
- здійснення контролю за дотриманням Банками вимог законодавства України з питань проведення внутрішнього та зовнішнього аудиту, організаційне забезпечення проведення сертифікації зовнішніх аудиторів банків

ФУНКЦІЇ ДЕПАРТАМЕНТУ РЕЄСТРАЦІЙНИХ ПИТАНЬ ТА ЛІЦЕНЗУВАННЯ

- погодження статуту юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність і зміни до них, набуття або збільшення істотної участі в банку;
- надання банківських ліцензій на право надання банківських послуг, дозволів на створення дочірніх банків, філій, представництв українських банків на території інших держав, дозволів на реорганізацію банків за рішенням його власників, генеральних та індивідуальних ліцензій, спеціальних дозволів та

- та погоджень на здійснення валютних операцій, які підпадають під режим ліцензування згідно з валютним законодавством України;
- ведення Державного реєстру банків;
- здійснення оцінки структури власності банків;
- здійснення реєстрації операцій з валютними цінностями в порядку, установленому НБУ згідно з валютним законодавством України.

СЛАЙДИ ДО ТЕМИ 2 ТА ДО ТЕМИ 3

СТАТУТ БАНКУ

- найменування банку (повне та скорочене);
- його місцезнаходження;
- організаційно-правову форму;
- види діяльності, які має намір здійснювати банк;
- розмір та порядок формування статутного капіталу банку, види акцій банку, їх номінальну вартість, форми випуску акцій (документарна або бездокументарна), кількість акцій, що купуються акціонерами;

- структуру управління банком, органи управління, їх компетенцію та порядок прийняття рішень;
- положення про органи внутрішнього аудиту банку;
- порядок реорганізації та ліквідації банку ;
- порядок внесення змін та доповнень до статуту банку;
- розмір та порядок утворення резервів та інших загальних фондів банку;
- порядок розподілу прибутків та покриття збитків;
- положення про аудиторську перевірку банку.

ДЛЯ ПОГОДЖЕННЯ СТАТУТУ ДО НБУ ПОДАЮТЬСЯ НАСТУПНІ ДОКУМЕНТИ:

- 1) протоколи зборів засновників та установчих зборів, договір про створення банку або рішення про створення державного банку;
- 2) статут банку;
- 3) копії документів, визначених Національним банком України, необхідних для ідентифікації самого засновника та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю у банку;
- 4) документи, визначені Національним банком України, що дають змогу зробити висновок про:
 - ділову репутацію самого засновника, а для засновника - юридичної особи також і членів виконавчого органу та/або наглядової ради та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю в особі, яка має намір здійснювати банківську діяльність;
 - фінансовий стан засновника - юридичної особи, а також про майновий стан засновника - фізичної особи;
 - наявність у засновника достатньої кількості власних коштів для здійснення заявленого внеску до статутного капіталу;

- 5) документи, що засвідчують повну сплату засновниками внесків до статутного капіталу;
- 6) відомості про структуру власності самої юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, та засновника, що набуває істотної участі в ній, відповідно до вимог Національного банку України;
- 7) відомості за формою, встановленою Національним банком України, про асоційованих осіб засновника - фізичної особи;
- 8) відомості за формою, встановленою Національним банком України, про юридичних осіб, у яких засновник - фізична особа є керівником та/або контролером;
- 9) копію тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій;
- 10) висновок Антимонопольного комітету України у випадках, передбачених законодавством України;
- 11) копію платіжного документа про внесення плати за погодження статуту банку, розмір якої встановлюється Національним банком України.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ МАЄ ПРАВО ВІДМОВИТИ У ПОГОДЖЕННІ СТАТУТУ, У РАЗІ ЯКЩО:

- 1) подано неповний пакет документів, необхідних для погодження статуту;
- 2) документи містять недостовірну інформацію;
- 3) документи не відповідають вимогам законів України чи нормативно-правових актів Національного банку України;
- 4) ділова репутація засновника, а для засновника - юридичної особи і членів її виконавчого органу та/або наглядової ради та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю в банку, не відповідає вимогам, встановленим Національним банком України;
- 5) фінансовий стан засновника - юридичної особи та/або майновий стан засновника - фізичної особи не відповідають вимогам, встановленим Національним банком України;
- 6) засновник не має власних коштів для здійснення заявленого внеску до статутного капіталу;
- 7) структура власності самої юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, та/або засновника, що набуває істотної участі, не відповідає вимогам щодо її прозорості, встановленим Національним банком України;
- 8) не надано документи, що підтверджують наявність сплаченого статутного капіталу юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність.

ДЛЯ ОТРИМАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ЛІЦЕНЗІЇ ДО НБУ ПОДАЮТЬСЯ ТАКІ ДОКУМЕНТИ:

- заява про видачу банківської ліцензії;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію;
- копія статуту з відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи;
- копії зареєстрованого Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій та свідоцтва про реєстрацію випуску акцій (для банку, що створюється у формі публічного акціонерного товариства);
- відомості про кількісний склад спостережної ради, правління (ради директорів), ревізійної комісії;

- відомості за формою, визначеною Національним банком України, що дають змогу зробити висновок про:
- наявність як мінімум трьох осіб, призначених членами правління (ради директорів), у тому числі голови правління, їх професійну придатність та ділову репутацію;
- професійну придатність головного бухгалтера та керівника служби внутрішнього аудиту;
- ділову репутацію членів спостережної ради, головного бухгалтера та керівника служби внутрішнього аудиту;
- наявність організаційної структури та відповідних спеціалістів, необхідних для забезпечення надання банківських та інших фінансових послуг, банківського обладнання, комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, приміщень, що відповідають вимогам, встановленим Національним банком України;
- копії внутрішніх положень банку, що регламентують надання банківських та інших фінансових послуг, визначають порядок здійснення внутрішнього контролю та процедуру управління ризиками;
- бізнес-план на три роки, складений згідно з вимогами, встановленими Національним банком України;
- копію платіжного документа про внесення плати за видачу банківської ліцензії, розмір якої встановлюється Національним банком України.

- Національний банк України вносить відомості про юридичну особу до Державного реєстру банків одночасно з прийняттям рішення про надання банківської ліцензії.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК НАДАЄ БАНКАМ ГЕНЕРАЛЬНІ ЛІЦЕНЗІЇ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ТАКИХ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ:

- неторговельні операції з валютними цінностями;
- операції з готівковою іноземною валютою та чеками (купівля, продаж, обмін, прийняття на інкасо), що здійснюються в касах і пунктах обміну іноземної валюти банків;
- операції з готівковою іноземною валютою (купівля, продаж, обмін), що здійснюються в пунктах обміну іноземної валюти, які працюють на підставі укладених банками агентських договорів з юридичними особами - резидентами;

- ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті та клієнтів - нерезидентів у грошовій одиниці України;
- ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті;
- ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України;
- відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України;

- залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках;
- торгівля іноземною валютою на валютному ринку України [за винятком операцій з готівковою іноземною валютою та чеками (купівля, продаж, обмін), що здійснюється в касах і пунктах обміну іноземної валюти банків і агентів];
- торгівля іноземною валютою на міжнародних ринках;
- залучення та розміщення банківських металів на валютному ринку України;
- залучення та розміщення банківських металів на міжнародних ринках;
- торгівля банківськими металами на валютному ринку України;
- торгівля банківськими металами на міжнародних ринках.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК НАДАЄ БАНКУ ГЕНЕРАЛЬНУ ЛІЦЕНЗІЮ НА ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ЗА ТАКИХ УМОВ:

- а) розмір регулятивного капіталу банку становить відповідний рівень;
- б) банк не є об'єктом застосування заходів впливу або штрафних санкцій за порушення вимог банківського законодавства України, валютного законодавства України, законодавства України з питань регулювання ринків фінансових послуг, у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, у тому числі нормативно-правових актів Національного банку, протягом трьох місяців, що передують зверненню банку до Національного банку з клопотанням про надання генеральної ліцензії;
- в) наявність затверджених керівником банку положень банку щодо виконання відповідних операцій.

ОСОБЛИВІ УМОВИ ОТРИМАННЯ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ЛІЦЕНЗІЇ НА НАСТУПНІ ОПЕРАЦІЇ:

- залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках;
- торгівля іноземною валютою на міжнародних ринках;
- залучення та розміщення банківських металів на міжнародних ринках;
- торгівля банківськими металами на міжнародних ринках.

- а) наявність генеральної ліцензії на відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними;
- б) розмір регулятивного капіталу банку становить не менше необхідного рівня;
- в) банк не є об'єктом застосування заходів впливу або штрафних санкцій;
- г) наявність затверджених керівником банку (уповноваженою ним особою) положень банку щодо виконання відповідних операцій.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ МОЖЕ ВІДКЛИКАТИ БАНКІВСЬКУ ЛІЦЕНЗІЮ ВИКЛЮЧНО У ТАКИХ ВИПАДКАХ:

- якщо було виявлено, що документи, надані для отримання ліцензії, містять недостовірну інформацію;
- якщо банк не виконав жодної банківської операції протягом року з дня отримання банківської ліцензії;
- у разі порушення цього Закону або нормативно-правових актів Національного банку України, що спричинило значну втрату активів і настання неплатоспроможності банку;
- на підставі висновку тимчасового адміністратора про неможливість приведення банку у правову відповідність з вимогами цього Закону та нормативно-правових актів Національного банку України;
- недоцільності виконання плану тимчасової адміністрації щодо реорганізації банку.

БАНК ЗДІЙСНЮЄ ІНВЕСТИЦІЮ НА ПІДСТАВІ ПИСЬМОВОГО ДОЗВОЛУ НБУ:

- у фін. установу в обсязі більше 1% СК банку;
- в юрид. особу в обсязі 20% і більше її статутного капіталу;
- строк банк. діяльності не менше ніж 3 роки;
- розмір РК відповідає подвійному мін. розміру;
- банк не є об'єктом застосування заходів впливу;
- виконання протягом останніх 6 міс. ек. нормативів;
- наявність прибутку протягом останніх 6 міс.

БАНК МАЄ ПРАВО ЗДІЙСНЮВАТИ ІНВЕСТИЦІЮ БЕЗ ПИСЬМОВОГО ДОЗВОЛУ НБУ:

- розмір РК відповідає чинним мін. вимогам;
- інвестиція у фін. установу не більше ніж 1% СК банку;
- інвестиція здійснюється до статутного капіталу бюро кредитних історій.

БАНК МАЄ ПРАВО ВІДКРИВАТИ ФІЛІЇ/ВІДДІЛЕННЯ ЗА УМОВИ ДОТРИМАННЯ ТАКИХ ВИМОГ:

- а) відкриття філії/відділення не матиме негативного впливу на діяльність банку, у тому числі:
- банк дотримується економічних нормативів і нормативу обов'язкового резервування;
 - рівень формування банком резервів достатній;
 - банк має достатні доходи для здійснення витрат, пов'язаних з відкриттям філії/відділення;
 - банк здійснює беззбиткову діяльність не менше ніж протягом кожного з трьох місяців, що передують його зверненню до Національного банку;
- б) банк спроможний забезпечити ефективний контроль за діяльністю філії/відділення, у тому числі запровадив внутрішні положення та процедури, що забезпечують діяльність філії/відділення, систему контролю за нею та управління ризиками;
- в) наявність технічних та інших умов, потрібних для забезпечення функціонування філії/відділення
- г) наявність положення про філію/відділення, затвердженого уповноваженим органом банку;
- ґ) наявність спеціалістів відповідної кваліфікації для здійснення філією/відділенням видів діяльності, банківських та інших фінансових послуг, зазначених в її/його положенні.

ПОПЕРЕДНІ ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ СТАНОМ НА 1 ГРУДНЯ 2015 РОКУ

- За станом на 01.12.2015 ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 120 банків України (публічні акціонерні товариства).
- Капітал банків станом на 01.12.2015 становив 123,9 млрд. грн., або 9,7% пасивів банків.
- Сплачений зареєстрований статутний капітал банків - 206,7 млрд. грн.
- Регулятивний капітал - 116,2 млрд. грн.
- Достатність РК (Н2) % - 11,13%

ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ (КАПІТАЛ 1-ГО РІВНЯ)

- а) фактично сплачений зареєстрований статутний капітал;
- б) додаткові внески акціонерів у СК;
- в) прибуток, що спрямований на збільшення СК;
- г) розкриті резерви, що створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку (резерви, що оприлюднені банком у фінансовій звітності):
 - дивіденди, що направлені на збільшення статутного капіталу;
 - емісійні різниці. Емісійні різниці (емісійний дохід) - сума перевищення доходів, отриманих підприємством від первинної емісії (випуску) власних акцій та інших корпоративних прав над номіналом таких акцій (інших корпоративних прав);
 - резервні фонди, що створюються згідно із законами України;
 - загальні резерви, що створюються під невизначений ризик при проведенні банківських операцій.

д) загальний розмір основного капіталу визначається з урахуванням розміру очікуваних (можливих) збитків за невиконаними зобов'язаннями контрагентів та зменшується на суму:

- на величину непокритого кредитного ризику (коли недостатньо розміру прибутку);
- нематеріальних активів за мінусом суми зносу;
- капітальних вкладень у нематеріальні активи;
- збитків минулих років і збитків минулих років, що очікують затвердження;
- збитків поточного року.

ДОДАТКОВИЙ КАПІТАЛ (КАПІТАЛ 2-ГО РІВНЯ)

- а) резерви під заборгованість за кредитними операціями та за операціями з розміщення коштів на коррахунках в інших банках (I найвища категорія якості);
- б) результат переоцінки основних засобів;
- в) результат поточного року (прибуток),
- г) субординований борг, що враховується до капіталу (субординований капітал);
- д) нерозподілений прибуток минулих років.

СУБОРДИНОВАНИЙ БОРГ

- це звичайні незабезпечені боргові капітальні інструменти (складові елементи капіталу), які відповідно до договору не можуть бути взяті з банку раніше п'яти років, а у випадку банкрутства чи ліквідації повертаються інвестору після погашення претензій усіх інших кредиторів. Сума субординованого боргу, уключеного до капіталу, щорічно зменшується на 20 відсотків її первинного розміру протягом п'яти останніх років дії договору.

КОШТИ, ЗАЛУЧЕНІ НА УМОВАХ СУБОРДИНОВАНОГО БОРГУ ПОВИННІ ВІДПОВІДАТИ НАСТУПНИМ КРИТЕРІЯМ

- є незабезпеченими, субординованими і повністю сплаченими;
- не можуть бути погашені за ініціативою власника;
- можуть вільно брати участь у покритті збитків без пред'явлення банку вимоги щодо припинення торговельних операцій;
- дозволяють відстрочення обслуговування зобов'язань щодо сплати відсотків, якщо рівень прибутковості не дозволяє банку здійснити такі виплати.

- ❖ Під час розрахунку загальної суми регулятивного капіталу загальний розмір додаткового капіталу не може бути більше ніж 100 відсотків основного капіталу. *А розмір субординованого капіталу не може перевищувати 50% основного капіталу.*

- ❖ Капіталізація процентів за субординованим боргом не допускається.
- ❖ Нарахування процентів за субординованим боргом здійснюється щомісяця згідно з правилами бухгалтерського обліку процентних та комісійних доходів і витрат банків.

ПРИЗУПИНЕННЯ СПЛАТИ ПРОЦЕНТІВ ЗА СУБОРДИНОВАНИМ БОРГОМ

- погіршення фінансового стану банку-боржника (невиконання нормативів обов'язкового резервування, нормативів капіталу, нормативів ліквідності (Н4, Н5, Н6) протягом 3 останніх звітних періодів; якщо питома вага негативно класифікованих активів перевищує 10 відсотків від загальної суми активів банку; немає позитивного фінансового результату за відповідний період (квартал);
- роботи банку в режимі фінансового оздоровлення; віднесення банку до категорії проблемного або неплатоспроможного.

▣ **До негативно класифікованих активів** належать: кредитні операції, що класифіковані за ступенем ризику як "сумнівні", "безнадійні", дебіторська заборгованість, що належить до III та IV груп ризику; цінні папери, що обліковуються в торговому портфелі та за якими сума накопиченої уцінки перевищує 50 відсотків від вартості їх придбання (тобто балансової вартості цінних паперів без уключення накопиченої уцінки/дооцінки); цінні папери, що обліковуються у портфелях на продаж та до погашення, значення показника ризику яких становить "0,5" та більше; прострочені понад 31 день та сумнівні до отримання нараховані доходи; кошти, що розміщені на кореспондентських рахунках у банках-резидентах і нерезидентах, які визнані банкрутами або ліквідовуються за рішенням уповноважених органів або які зареєстровані в офшорних зонах, а також у банках, що розташовані в країнах, рейтинг яких не підтверджений рейтинговим агентством (яке має право визначати рейтингові оцінки згідно із законодавством України).

- **Дострокове** погашення субординованого боргу може відбуватися за ініціативою банку-боржника та за згодою Інвестора за умови отримання дозволу Національного банку на дострокове погашення субординованого боргу.

- Облігації мають випускатися у бездокументарній формі та бути іменними, строковими і процентними та з обмеженим колом обігу (розміщення облігацій шляхом закритого продажу). Такі облігації мають обслуговуватися в одному з депозитаріїв Національної депозитарної системи. Якщо в умовах випуску облігацій містяться умови щодо їх дострокового погашення емітентом, то Дозвіл не надається.

ПРИКЛАД

- Якщо на умовах субординованого боргу кошти залучені строком на п'ять років, то сума субординованого боргу враховується до капіталу банку зі щорічним зменшенням розміру цих коштів на 20 відсотків на кінець кожного року за таким графіком:

Строк до закінчення дії угоди	Сума, що враховується до капіталу
Від 5 до 4 років	100 %
Від 4 до 3 років	80 %
Від 3 до 2 років	60 %
Від 2 до 1 року	40 %
Менше 1 року	20 %

ПРИКЛАД:

- Строк, на який залучено кошти, 7 років (з 01.02.2010 до 31.01.2017). Сума залучених коштів на умовах субординованого боргу, на яку отримано Дозвіл на врахування до капіталу банку, - 600 000 грн. Розрахунок суми, що враховується до капіталу, здійснюється так:

з 01.02.2010 до 31.01.2012 - 100% - 600 000 грн.;
з 01.02.2012 до 31.01.2013 - 100% - 600 000 грн.;
з 01.02.2013 до 31.01.2014 - 80% - 480 000 грн.;
з 01.02.2014 до 31.01.2015 - 60% - 360 000 грн.;
з 01.02.2015 до 31.01.2016 - 40% - 240 000 грн.;
з 01.02.2016 до 31.01.2017 - 20% - 120 000 грн.

